

МОДУНАВКА.

№ 26.

Београдъ 30. Юнія.

1845.

СОНЕТЬ

НА ИМЕНЫЙ ДАНЬ

Нѣговогъ Высокопреосвященства, Господина
Архіепископа Београдскогъ и Митрополита цѣ-
ле Србіе,

ПЕТРА ІОВАНОВИЋА.

Преходнице о! небесне славе,
Рујна зоро майскога намъ дана,
Спљетъ што т' краси одь цвѣћа узбрана
Изъ градине Неманића Саве;

Твои зраци помрчину даве, —
По дну стыда ова тражи стана. —
Петре, дико съ неба намъ послана,
У высине што наасъ дижешъ плаве,

Име данање свуда ти се дично
Срба силной у пѣсми прелива,
Срце съ душомъ што изводи слично.

Одь тирана што влѣш' стрепит' неће
Силну радость Србкия ужива;
Са дна срца Теби бере цвеће. —

У Београду 29. Јула 1845.

А. О. К. Деспотовић.

ПЕРИОДЪ СЛАВЯНА.

(По Булгарину.)

Човекъ има двојко существованї: духов-
но и земно. О првомъ мы неговоримо, а вто-
ро принадлежи земнымъ наукама естествознанію
и исторіи.

Човекъ, разгледиваемый као тварь земна,
сачињава особито существо на земљи; муди

свио страна и различнога происхођења об-
разую човечество. — Оно се, подобно свима
земнимъ породима, раздѣлює такођеръ на поро-
де (races), а породи подраздѣлюю се на племе-
на или поколѣња. Разлика је међу породима и
племенама очевидна и неспорима. Породи, Мон-
голскиј, Карабекиј (у Америци), Негра и Ев-
ропејца*), разликују се бојомъ коже, власима,
па још и пѣскима одсенкама у путрашињу у-
стройству, у форми костију, у разрезу очију,
и т. д. Племена такођеръ разликују се међу
собомъ бојомъ коже, физиономијомъ и саставомъ
тѣла. — Характери различни порода, па још
и племена, оштро су означени и неизглађиваю-
се вѣковима. Грци, по планинама и долинама
своима и садъ су ти исти, што су били у вре-
мена Омировска, а градеки житељи и садъ о-
помину хуљић Римљана, бывше пословицомъ
старога свѣта. — Италіанскиј пукъ у Калабрији,
па још и у самомъ Риму, тай истий је био у
цвѣтајуће време Републике и Империје. Основне
чертете характера пису се изгладиле у честнимъ
и добродушнимъ Германцима, одь времена Таци-
та, а Галли у многоме оправдају, садъ, хуљић
Цесара о ињима. Мужество и ритерскиј духъ
Нормана ви садъ се ће угасио у Скандинавији.
Просвѣщеније и образованост дају друге фор-
ме характеру и природнимъ свойствама наро-
да, по основаније измѣнива се само сливашемъ
порода и племена.

Славянско племе принадлежи европейскомъ
породи и есть само многочислено међу племе-
нами образованимъ, сачињавајуће готово четвр-

* Естествословци и народописатељи (этнографи) раздѣ-
љују човечество на породе, по различињу степенами.
Овде су приведени, за примѣръ, главни различити по-
роди. — Подъ именомъ европейскогъ порода и разумѣ-
вамъ породе: тракијскиј, целическиј и кавказскиј.

ту часть свега народонаселенія Европе. Поселенія Славяна простиру се одь мора адриатического до Камчатке и одь гора балкански до бѣлога мора. У политическомъ одношенију Славяни имао само єдно независимо самостално гospодарство, управляемо царемъ славянске крви: Русијо. У Русији има свега до 45,000,000 Славяна, а у принадлежењемъ Русији, па въчна времена, царству Польскомъ до 3,000,000 Поляка, сљедователно свега има около 48,000,000 Славяна. — Подъ аустрийскимъ правлjeniemъ наоди се Поляка, Русина или Русинака, Словака, Хрвата, Чеха, Мораваца, Венда и Срба около 13,000,000. Подъ Прускимъ правлјенијемъ има Поляка и Венда — Сораба до 2,500,000. Подъ правлјенијемъ и покровительствомъ Турскимъ: Срба, Бугара и Бошињака¹⁾ до 2,500,000. У слободноме граду Krakowu има до 125,000; у Црнай Гори до 80,000 душа²⁾; у Краљевству Саксонскомъ до 60,000 Славяна — Венда. Свега Славяна заведно има до 66,265,000. душа: Рускога народа Славяна 45,000,000, Србскога до 3,500,000³⁾, Хрватскога до 100,000, Вендскога до 900,000, Ческога и Моравскога до 4,500,000, Словачкога до 2,000,000, Польскога до 10,000,000, Вендскога или Сорабскога до 365,000. — Славяни, исповѣдаюћи римско-католическу вѣру до 15,000,000, и то: Поляка, Чеха, Мораваца, Словака, Венда, Русинака, Срба⁴⁾ и Хрвата; Протестанта около 1,500,000, и то: Поляка, Венда — Сораба, Чеха, Мораваца и Словака; Уніјата, и то: Русинака или Русини, у Русији и Галицији, около 3,000,000⁵⁾. Сви остали Славяни исповѣдају православну грчку вѣру.

1) Бошијаци су, тако као и Приногорци, Срби, и називају се географскимъ именомъ, кадшто само за разлику ће стопребиванија свогъ, свагда при томъ приодавајући и племено име свог.

2) Има више, в готово два пута толико.

3) По најновијемъ начислању има до 4,800,000.

4) Изъ овога се види, да почитајемъ Булгаринъ, као и сви готово образовани Руси, на срамоту свою, бѣз познавајући и Хотептоте, него насе Србе, који су Русији богослужбене књиге дали. Срби нису римокатолическога вѣроповѣдана, него православнога грчкога, као и Руси, изузимајући само малу част њих, који исповѣдају римо-католическу вѣру и изламисају. Зато се први зову Славонци, а други Бошијаци-Турци⁶⁾

5) После возсаединења Уніјата съ православномъ црквомъ остало је још само 1,000,000 душа. Т.

6) Право име г. Булгаринъ, зашто вѣра неправи народъ, Славонци и Бошијаци-Турици исто су тако Срби, као и мы, само што они једини исповѣдају римску, други мухамеданску вѣру, а мы православну.

Славянско племе више него остало племена, или бѣз рећи, само Славянско племе у Европи сачувало је стары језикъ предкова свои, у богослужењу и у лѣтописима, а у частномъ и грађавскомъ животу мложину знакова, наравај и обичај, одь времена язычества, т. е. одь прве свое историческе епохе. — Наше Славянско племе заостало је иза други европейски народу у образованости, по зато сачувало је душевну младость првобитни народу, и све съ њомъ скопчане добродѣтели. Литература, у савршеномъ значењу овога названија, существује само у Руси, Поляка и Чеха^{7)*}). У остали Славянски племена ограничава се она духовнимъ књигама, пѣсмама, приповѣдкама и несавршенимъ историческимъ предањима, која долазе у саставъ обште славянске литературе. Свуда се Славјани различију мужјствомъ, гостоприметвомъ, добросрдачносћу, искрепосћу, необичнимъ добродушјемъ, човеколюбјемъ и милосрдијемъ. — Ова качества привлаче къ њима иносплеменике изъ свијој страна свјета. Ни у каквој страни^{8)**}) непосељавају се толико иносплеменици, као у земљама Славянскимъ, међу Славјанима, и никаде непозадују се иносплеменици таквима преимућствама, простирућима одь общежитељности (sociabilité) славјанскога племена. Славјани, по природи, свагда су ради гостјио!

Изъ свијој Славянски народа, Руси брзимъ корачајима иду путемъ савршетствовања и просвиштења. Но пресађивајући, постепено, на руску умствену и правствену земљу све полезно, све здраво и душепитателно, Русија, рукојодима съ величинији мудросћу Правитељства, одбацује све јдовито и вредително, изродивше се изъ европејске образованости. Предъ нама је блестателна судба, а за нама спаситељни уроџији!

Нама,^{9)**}) Славјанима земља Руске, представљено је Провидијијемъ овјковећити име Славянско, и на свијој нацији лежи обvezаност садјествовати, по мјери сила и могућности, къ распространјавању полезни истина, и къ оживљању

*) Да! и у Срба, па још тако, да соразмѣрно съ Рускомъ сравнити се може.

**) Разумева се, што мы исключавамо изъ овога Америку. — Но тамо посељавају се иносплеменици у пустинијама тражећи ново отечество, и долазећи у саставъ новога народа.

***) А зашто не и нама Србима?

прошлога ради уроока у будућемъ, и ради изображења настоснега нашега суштествовања, блатотворнога и пупога надеждама. Познавање историје свога племена и свијој силе свога отечества је само снажно основање Рускога народнога просвѣштепа, къ којему се мы садъ стремимо.

Т.

О ЧИСТОТИ И ПРАВИЛНОСТИ ЈЗИКА СРБСКОГА.

(Продуженіја.)

Тако курлакъ је одъ турске рѣчи куртъ, а србски є: вукъ. Капія је одъ турскога капу, а србски є: врата, двери. Кадаръ је турски, а србски: способанъ, могућъ, може. Безъ је турски а србски: платно, рубаште. Ђоравъ је одъ турске ћоръ, а србски слѣпъ, едноокъ. Туръ быт ће одъ турск. отура, србски сѣдиште. Дура је тур. а србски: стани, стой. Таки је тур. а србски: съмѣста, тай часъ, овай, онай часъ; изъ онихъ стопа, изъ овихъ стопа. А и рѣчи ома, одма быт ће одъ турск. олмаль, ако иш и доводе ињки одъ: одмахъ, или одлаха.

Законъ донети, израженіе је латинско, а србско: законъ установити, дати, прописати, изрећи. Ѓорђе свашто претерује говори се по ињамачкому; а србски є: Ѓорђе ни у чему не има праве мѣре; или: не зна мѣре; или: не има разлога; или: никада се не зна умѣрити; или: не умѣрава се. То је претерано, србски се каже: то је преко мѣре, прекомѣрио, препалето, надленено, преузашено, сушише речено, учинено. Оиъ му пребацује, и то је германисмъ, а србски є: онъ га коре, укорава. Ова је рѣка богата на рибу; а она је руда богата на злато, и то је германисмъ, заменѣнъ србски овако: Ова је рѣка богата у риби, или рибомъ; или изобилује рибомъ: а таво и руда је богата у злату, или златомъ, или изодилује златомъ. Умѣсто: човекъ одъ велике способности, говори се србски: човекъ велике способности.

Младићъ около двадесетъ година, ово је по моему мнѣнию правило, неголи: око, или околъ двадесетъ година, зашто судимъ, да је рѣчь около; а околъ, и око, да су окрњци. Тако пишу гдѣкои: ка, као, кано; а я мислимъ, да је найправилније како и, или какогодъ, н. пр. говори какогодъ разуманъ човекъ, или: како и разуманъ човекъ, прави је, неголи: говори ка разуманъ, или

као разуманъ, или кано разуманъ човекъ. Зашто права је рѣчъ како; а ка, и као ињни су окрњци; а кано мало те ијесу саставили наши стари прости поете изъ двѣ рѣчи: као оно, н. пр. као оно што ти рече. А када се говори: онъ је дошао овамо као дѣте; онда се у чисто србскомъ говору саевимъ изоставља као, и говори се: онъ је био дѣте, када је овамо дошао; или: онъ је јоште у дѣтиству — или: онъ је јоште дѣте — или: онъ је јоште дѣтетомъ овамо дошао. Тако мислимъ, да би правилније поступали, када би писали колебка умѣсто колеска, зашто ова рѣчъ има свой коренъ у глаголу колебатисе. Тако и глаголи утолитисе и удавитисе, не имају једно значење; но када је ко погинуо у води, треба рећи: утопио се; а када је ко погинуо стиснутъ за шию, треба рећи: удавио се, или удављенъ је. Суштествителнима одъ овихъ глагола даје већъ и самъ прости народъ разлику, и тако већъ не говори удављеникъ умѣсто утопљеникъ.

(више други путъ.)

В. Л.

СИТИЦЕ.

Ніје то Божја воля, кадъ люди једни на друге оружје подају. Законъ је Божја любавь, обшта любавь. — Война люде прави сурове и печовечне.

Власть у руци напрасногъ човека подобна је горећој букини у руци лудогъ човека.

Каогодъ што халњине, кое необлачимо, мольци изгризу; лађа, коя дуго у пристаништу лежи, први јој дно прогризу; мачъ, кој се изъ корица невади, рђа га иззеде: воде, кое неодтичу, гадове производе: — тако мора и једна држава одъ ленцивихъ житеља својој пропасти на сусрѣтъ ићи.

Д. Авраамовићъ.

АНЕКДОТА.

Еданъ господиња посјети свога пратија, који, да бы му показао, како је богатъ, извади своје адићаре, међу тима и еданъ прстенъ съ два драга камена; одъ који је еданъ вредио три стотине, а други шестъ стотина талира. Пошто је онъ ове камене врло хвалio, запита га пратија: Какву ползу вуче одъ тога камена? — „Башъ никакву.“ — „То је имамъ друга два камена, који ијесу тако лѣпа, али много боли него та твоя; зашто ми сваке године четири стотине талира приносе.“ — „Те бы а

радъ видити." — "Я ћу вамъ јй показати." Од-
веде га затимъ у свою вооеницу, и покаже му
воденичие камене.

М И Л К А.

(Романца.)

„Ой та твоя два ватрене
Кадъ погледамъ Милко ока,
Срце мое то сирото
Рана тишти предубока.
Есте Милко, рана тишти
Срце ово пресирото,
Кое нема ништ' до Бога,
Драге свое домовине,
И ватрене твое любве,
Сладка Милко! мила Милко!“

Тако вели вѣренци
Лѣпой своїй младињѣ вѣкѣй;
Превитко е иѣно тѣло
Срцу своме приграјо,
На иѣсечпо иѣно инце
Тай ватреный упр'о погледъ,
А мала юй та усташца
Поскиша полюбцима
Меденима, часть по часакъ. —
„Домовину ой! ту драгу
Душманъ наемъ в нападнуо,
Противстали морамъ врагу
Ма ти, Милко, погинуо.

Съ Богомъ остати драга ти
Онъ ће тебе чувати.“
Тако збори младыи войно,
На одлеће на бопште
Лити крвцу за слободу
Свое драге отачбине !!!
Лѣпе Милке црно око
Сузу само сдну пусти
За милине вѣренникомъ;
Увѣрена єли беше
Да є славно борити се
За то мило отачество,
Кое гиње, кое пати.

* * *

Небо плаво посуюто с
Са звѣздама, златниста

А бледъ иѣсецъ, тай свидѣтель
Уздисал залюбиљны,
Преумилно садъ свѣтлаше
Кадъ с Милка пошетала
У то полѣ прешироко;
На холмињу ту єдноме
На колѣна свол пада,
Те двѣ звѣзде свога ока
И пребѣле свое руке
Ко небу в подигнула,
А ружична иѣна уста.
Одѣкъ даю иѣногъ срца:

„Боже, благій саздателю
Великога света тогъ,
На бояшту ой! юначкомъ
Одузе ми драгогъ тогъ!

У иѣму ми ты одузе
Мога срца вес'о светъ;
Задовољства и радости
У иѣмъ беше мени сплетъ. —

Отачбину нашу драгу,
И слободу любиљну
Погазити зашт' допусти
Прелютоме душману? —

Великъ Боже препиначи
Отачбине судбу ту,
И поврати твомъ народу
О ту сладку слободу.“

Тако Милка заборавља
Свою тугу, свою болю,
Свога драгогъ, кои ньози
Одъ живота дражай беше,
И за срећу само драге
Моли Бога домовине. —

Коя с' дничашъ што с' Србкиња,
Слѣдуй, слѣдуй о примѣру
Благе Милке, Србска дѣво !!!

У Бан

Тина Ивановићева
Србкиња.

Приѣчаніе. У Поздраву Г. Подполковнику Илји Новаковићу за званіе Члена Совѣта, у прошастомъ числу Популавке ш тампаномъ, случайно су прва два стиха взостала; коя се овде допунђаја ради истогъ поздрава шtamпаю:

Праведна желя поштено срца испуни се,
Заслуга твоя признанствомъ правымъ награди се.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правитељственой Књигопечатни у Београду.